

ВИСТУПИ

СЕКЦІЯ 1

ДОСЯГНЕННЯ І ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В ОТГ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Соломенна Т.В.,
*доцент кафедри всесвітньої історії
та міжнародних відносин
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
кандидат історичних наук*

ГЕНДЕРНИЙ БАЛАНС – ПРІОРИТЕТ РАДИ ЄВРОПИ: ЗАВДАННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАД

Українська влада й українське суспільство, розпочинаючи реформи останніх років, реформу децентралізації, не виділяли як провідну чи центральну. Боротьба з корупцією, реформування судової системи, сприяння економічній стабільності – саме так виглядав фокус уваги громадськості серед пріоритетних завдань для України. Проте, саме реформа децентралізації визнається однією з найвдаліших за оцінками сучасних та зарубіжних експертів. Перехід влади до дієвих механізмів місцевого самоврядування є запорукою ефективного розвитку демократичного суспільства в Україні. Приватна ініціатива, тотальна відповідальність, раціональні витрати коштів на реальні потреби громад – це невід’ємні складові успішної діяльності об’єднаних територіальних громад (ОТГ). Оцінити наслідки ефективності реформ децентралізації поки зарано, але сучасний стан перетворень й функціонування ОТГ становить яскравий приклад розбудови демократичного суспільства в Україні.

В сучасному світі одним з ключових пріоритетів демократичного розвитку залишається питання гендерного балансу, створення рівних умов для повної реалізації всіх членів суспільства незалежно від їх гендерної ідентифікації. Всі авторитетні європейські організації та установи велику увагу приділяють питанням гендерної рівності. Послідовною ініціаторкою гендерної тематики залишається, створена в 1949 р. Рада Європи (РЕ) – організація, головною метою якої є захист прав людини, розбудова демократії та верховенства права. Сьогодні Рада Європи налічує 47 країн-учасниць, серед яких з 1995 р. і Україна, яка визнала демократичні засади основними пріоритетами у розбудові власної держави. Демократичні взаємини сьогодні неможливо

увити без гарантії рівних можливостей для чоловіків та жінок, без жіночого представництва в органах влади й у прийнятті рішень політичних чи громадських справ, неприйняття насильства та боротьба з гендерними стереотипами.

На початку березня 2018 р. Рада Європи прийняла Стратегію гендерної рівності на 2018-2023 рр., яка передбачає досягнення шести цілей [7]. Ще в 2012 р. Радою Європи була започаткована Трансверсальна програма з питань гендерної рівності, спрямована на мобілізацію усіх інструментів, механізмів моніторингу та об'єднання ресурсів організації для ефективнішого досягнення результатів. Вагомим результатом цієї програми стала перша Стратегія гендерної рівності РЄ на 2014-2017 рр., яка мала п'ять цілей й базувалася на сильних сторонах, перевагах та досвіді організації, що дозволило визначити методологію для досягнення гендерного балансу в країнах-учасниках. Стратегія допомагала впровадженню цілісного та інтегрованого підходу до гендерної рівності та надавала рекомендації й підтримку державам-членам РЄ.

Нова Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 рр. схвалена 7 березня 2018 р. має значну нормативно-правову базу, а загальна мета полягає в досягненні ефективної реалізації політики гендерної рівності та розширенні можливостей для жінок і чоловіків шляхом підтримки імплементації наявних документів та зміцнення напрацювань й методик організації.

Головна увага Стратегії на 2018–2023 рр. зосереджена на шести напрямках: запобігання гендерним стереотипам та сексизму й боротьба з такими явищами; запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству; забезпечення рівного доступу жінок до правосуддя; досягнення збалансованої участі жінок і чоловіків в процесі прийняття політичних та суспільних рішень; захист прав жінок-мігрантів, жінок-біженців та жінок шукачів притулку; реалізація стратегії досягнення гендерної рівності в усіх політиках та заходах. Враховуючи особливості ситуації в Європі, нова Стратегія доповнена новим напрямом діяльності, пов'язаним з міграційною політикою держав-учасниць РЄ.

В документі представлена деталізація кожного напрямку й дії РЄ для його реалізації. В Розділах II «Інституційне регулювання, ресурси та методи роботи» та в Розділі III «Партнерство» зокрема, визначені органи місцевого самоврядування та регіональна влада як активні суб'єкти та об'єкти реалізації гендерної політики. В Розділі IV «Комунікація», крім решти зазначено про «розповсюдження кращих практик і збирання даних на національному, регіональному та місцевому рівнях» для досягнення необхідних результатів [7, с. 21]. В Стратегії 2018-2023 рр. представлена таблиця для всіх пріоритетів її реалізації з визначенням очікуваних результатів та аналізу ризиків й небезпек в її досягненні.

Україна стала першим членом Ради Європи, яка наприкінці травня

2018 р. презентувала Стратегію на національному рівні. Під час цього заходу урядова уповноважена з питань гендерної політики України Катерина Левченко заявила, що «ідеї, які сформульовані у Стратегії, не є абстрактними, це конкретні плани з конкретними термінами їхньої реалізації, що націлені на протидію гендерним стереотипам, сексизму, насильству щодо жінок тощо» [1 <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-prezentuvali-strategiyu-gendernoyi-rivnosti-radi-yevropi>]. Спеціальний представник Генерального секретаря РЄ в Україні Режі Бріія заявив, що організація готова співпрацювати з нашою державою на усіх рівнях, тим більше, що ситуація в Україні ускладнена конфліктом на Сході і потребує додаткових ресурсів для успішної реалізації гендерної політики.

Присутня на заході віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Іванна Климтуш-Цинцадзе відзначила велику роботу Уряду України щодо виконання взятих зобов'язань перед європейським співтовариством, зокрема боротьби з насильством проти жінок і дітей, боротьби з гендерними стереотипами та сексизмом в досягненні гендерного балансу. Можна відзначити перші суттєві результати в реалізації гендерної політики в Україні: гендерний компонент закріплений на законодавчому рівні, зростає кількість жінок в політиці, покращується доступ жіноцтва до ринку освіти та праці. Такий активний процес став можливим завдяки підтримці на найвищому державному рівні, що відбувається на урядовій стратегії запровадження гендерної рівності в усі сфери розвитку суспільства.

11 квітня 2018 р. уряд України затвердив Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [8]. Програмою визначено основні завдання, спрямовані на підвищення рівня дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя українського суспільства. Це рішення радо вітав Офіс Ради Європи в Україні. Його представниця – радниця з гендерних питань Катя Тілікайнен докладає великих зусиль для посилення ефективності зв'язків між урядовими установами, численними громадськими організаціями та профільними європейськими структурами для досягнення поставлених цілей. Робота Офісу реалізує багато проектів, пов'язаних з питаннями гендерної рівності, зокрема з боротьбою з насильством проти жінок та дітей, посилення доступу жінок до правосуддя. Реалізується значний проект з реформування виборчої практики задля підвищення рівня політичної участі жіноцтва у владних структурах.

Ключове місце в координації співпраці Ради Європи з представниками місцевої влади країн-членів належить Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи. Конгрес разом з Парламентською асамблеєю РЄ, Комітетом міністрів РЄ та Європейським Судом з прав людини – складають основні органи організації. Конгрес складається з 648 членів, які є депутатами місце-

вих та регіональних органів влади, або посадовими особами, що підпорядковуються їм. Делегації усіх 47 держав-членів Ради Європи мають представляти різні типи місцевої та регіональної влади з урахуванням представлених в них різних політичних сил. Українська делегація складається з 24 осіб.

Конгрес місцевих та регіональних влад складається з двох палат: Палати місцевих влад і Палати регіонів. Один раз на два роки Конгрес обирає свого Президента та Бюро. Президента обирають серед членів однієї з палат. При цьому наступний президент має бути представником від іншої палати. 6 листопада 2018 р. на дворічний термін повноважень Президента Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи був обраний *Андерс Кнапе* зі Швеції. Представник Франції *Ксав'є Кадорет* став головою Палати місцевих влад, а *Ганна Майт Хельгесен* з Норвегії – переобрана очільником Палати регіонів. Відзначимо, що з 2012-2014 рр. Президентом Палати регіонів була представниця України – Наталя Романова.

Високо оцінюючи успіхи реформи децентралізації в Україні, за ініціативи Конгресу та Асоціації міст України 21-22 лютого 2018 р. в Києві в рамках проекту «Підсилення спроможності органів місцевого самоврядування» відбувся семінар, присвячений викликам та можливостям в сфері гендерної рівності на місцевому рівні. Цей форум передбачав передачу досвіду місцевих регіональних влад від представників національних асоціацій з Фінляндії, Італії, Сербії, Швеції, Південно-Східної Європи (NALAS) [2].

У семінарі взяли участь представники європейських асоціацій місцевих та регіональних влад, українські та міжнародні експерти. Перша частина семінару, присвячена впровадженню гендерної перспективи у політиці жіноцтва в органах місцевого самоврядування, називалася «Гендерна рівність – чому вона важлива на місцевому рівні?». Друга частина – «Подолання гендерних стереотипів – сприяння гендерній рівності» висвітлювала різні практики реалізації гендерного підходу місцевого самоврядування різних країн. Відкривала цю складову семінару *Катерина Левченко*, уповноважена з питань гендерної політики, презентацією «Забезпечення впровадження принципу гендерної рівності в політику та практику на місцевому рівні» [6]. Поширення кращих практик в діяльності місцевих органів влади є головною метою проекту, що має сприяти посиленню впровадження демократичних принципів, зокрема дотримання гендерного балансу в розбудові українських ОТГ.

Реформа децентралізації в Україні була поставлена на тимчасову паузу через виборчі кампанії весни-літа 2019 р. Новий склад Кабінету Міністрів та Верховної Ради мають продовжувати імплементацію зобов'язань нашої держави в дотриманні гендерного підходу щодо всіх політик та заходів для розбудови демократії в Україні. Наприкінці серпня 2019 р. *І. Климпуш-Цинцадзе* презентувала Transition book «Реалізація державної політики гендер-

ної рівності». Мета публікації – «надати новому складу Кабінету Міністрів України, новому скликанню Верховної Ради України, представникам політичних сил, а також експертним колам та громадськості інформацію про поточний стан справ, основні досягнення та виклики у реалізації державної гендерної політики» [5]. В документі визначені два основні напрями впровадження політики гендерної рівності – розвиток спеціалізованої політики та інтегрування гендерного підходу в усі програми та заходи. В Розділі «Посилення інституційного механізму» відзначені здобутки та результати в управлінській структурі та галузевій реалізації гендерної політики; вказано на запровадження гендерного підходу в низку стратегічних документів – як українських, так і міжнародних правових актів, що регулюють різні сфери діяльності. В Розділі «Регіональний контекст» зазначено, що підготовлено 25 гендерних профілів областей та м. Києва. Гендерні профілі включають гендерну статистику за різними сферами діяльності, а також дані про реалізацію гендерної політики в регіонах [3]. В Розділі «Можливості», крім іншого, йдеться про те, що Мінрегіон підготував проект Стратегії впровадження гендерної рівності на шляху до децентралізації, а в розділі «Ризики/загрози» визначені небезпеки для подальшої реалізації гендерної політики та дотримання спадковості обраної курсу.

Досвід створення ОТГ в Україні яскраво доводить високу значущість гендерного компоненту в реформі децентралізації. В різних регіонах України саме жіноцтво стало рушійною силою та двигуном перетворень на сучасному етапі. Складність проблем, відсутність належного досвіду і брак коштів не дозволять демонструвати ще більш вражаючі результати. Можна констатувати, що українське суспільство не просто позбавити патріархальних стереотипів і саме жіноцтву слід докладати більших зусиль й використовувати можливості, які з'являються для своєї власної, громадської та політичної реалізації.

Література:

1. В Україні презентували Стратегію гендерної рівності Ради Європи. / URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-prezentovali-strategiyu-gendernoyi-rivnosti-radi-yevropi>
2. Гендерна рівність на місцевому рівні: виклики та можливості в Україні. / URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/gender-equality-at-local-level-challenges-and-opportunities-in-ukraine>
3. Гендерний профіль. Чернігівська область / URL: <https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/chernigivska.pdf>
4. Забезпечення впровадження принципу гендерної рівності в політику та практику на місцевому рівні / URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/levchenko_presentation_ukr.pdf